

WPROWADZENIE

Kolejna, XXII edycja „Dwugłosu Nauki”, zorganizowana przez Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, odbyła się tradycyjnie jesienią (26 listopada 2020 r.). Tym razem referaty i dyskusję przygotowano pod hasłem „Człowiek i środowisko”. Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, że temat dotyczył bardzo aktualnego problemu, który ma znaczenie globalne i lokalne, bo przecież wszyscy pragniemy oddychać czystym powietrzem i mieć dostęp do nielimitowanych zasobów czystej wody. Powszechnie wiadomo, że zanieczyszczone powietrze jest przyczyną wielu chorób oraz przedwczesnej śmierci ludzi. Problemy z zasobami wody są skutkiem obserwowanych zmian klimatycznych, które z kolei są związane z gigantyczną emisją tzw. gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeniami powietrza. Prowadzi to do wzrostu temperatury powietrza na Ziemi oraz silnie zróżnicowanej wielkości opadów atmosferycznych, które mogą prowadzić do długotrwałej suszy czy powodzi.

Zanieczyszczeniu powietrza w Polsce poświęcono w minionych latach wiele uwagi, bo sytuacja jest pod tym względem bardzo poważna. Polska znajduje się w niechlubnej czołówce państw europejskich (drugie miejsce, tuż za Bułgarią) z powietrzem zanieczyszczonym pyłami zawieszonymi (PM10 i PM2.5) czy wielopierścieniowymi węglowodarami aromatycznymi (Kuchcik i Milewski, 2018, <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/123414/edition/107643/content>). Przyczyn tego stanu można upatrywać w krajowej gospodarce energetycznej opierającej się na węglu oraz lawinowym rozwoju motoryzacji. Problem ten, widziany zarówno z perspektywy globalnej, jak i krajowej, ma być w następnych latach stopniowo łagodzony dzięki rozwijaniu energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii oraz stosowaniu mniej energochłonnych technologii.

Zasoby słodkiej wody, na które składają się wody powierzchniowe i podziemne, są silnie zróżnicowane na Ziemi, a Polska niestety należy do państw o niewielkich zasobach. Co więcej, odnawialność tych zasobów w Polsce jest również bardzo niska i w Europie w gorszej

sytuacji jest tylko Cypr i Malta (Raport Gospodarowanie Wodą, pod red. Z. Kundzewicza, https://oees.pl/wp-content/uploads/2020/11/raport_gospodarowanie_woda_2611ost.pdf). Oczywistym zatem wyzwaniem dla Polski jest optymalne zarządzanie tymi zasobami, szczególnie w kontekście silnego zróżnicowania wielkości opadów atmosferycznych. Warto również pamiętać, że słodka woda jest zużywana przede wszystkim przez przemysł, zatem optymalizacja gospodarki tymi zasobami w kontekście rozwoju gospodarczego ma bardzo duże znaczenie.

Niestety problemy wynikające z niskiego poziomu czystości powietrza oraz ograniczonych zasobów słodkiej wody, z którymi współcześnie się zmagamy, są efektem ubocznym niezwykle szybkiego rozwoju gospodarczego, promującego duży zysk i nieomal nieograniczoną konsumpcję żywności, dóbr przemysłowych czy możliwości transportowych. Sytuacja ta wymaga głębokiej refleksji etyczno-filozoficznej, która powinna skłonić ludzi do gruntownej rewizji sposobu zarządzania dobrami wspólnymi, jakimi są powietrze i woda. Warto też pamiętać znany aforyzm, którego autorem jest Antoine Marie Roger de Saint-Exupéry „Ziemi nie dziedziczymy po naszych rodzicach, pożyczamy ją od naszych dzieci”.

Omówienia niektórych z zasygnalizowanych powyżej problemów podjęło się czterech naukowców:

Prof. dr hab. Zbigniew Kundzewicz, czł. koresp. PAN, z Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu

Prof. UAM dr hab. Alfred Stach z Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ks. prof. dr hab. Janusz Nawrot z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ks. dr hab. Sławomir Nowosad, prof. KUL, z Wydziału Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

*Prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. koresp. PAN
Prezes Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu*